

id exigendi non satis exprimitur, ut etiam S. Alph^{us} videtur concedere (n. 801): quare multo minus id exigi potest ab eo, cui ex privilegio diebus continuo sibi succedentibus majores ordines suscipere licet.

⁶⁰⁷ **Notanda praeterea.** 1. Pontificale monet, ut ordinandi recipiant S. Communionem: quod relate ad ordines minores, si intra Missam conferuntur, consilium est, non praeceptum; imo, secluso presbyteratu, ne in aliis quidem ordinibus sacris id sub gravi praecipi videtur. Cf. S. Alph. l. c., Lacroix l. c. n. 2225. In presbyteratu autem S. Doctor recte dicit, susceptionem S. Eucharistiae sub gravi obligatoriam esse, quum illa cum Episcopo concelebratio id exigat. — Hinc, seclusa S. Eucharistiae sumptione, ordines minores in statu peccati suscipere, grave sacrilegium non videtur, quum satis constet, eos sacramenti rationem non habere.

2. Relate ad preces et Missas, quae ordinatis secundum Pontificale injunguntur, dicendum est: 1) ex sententia S. Alphonsi de *obligatione* non constare inter theologos, quum alii dicant esse gravem obligationem, alii non esse gravem, alii nullam veram sub peccato obligationem (vide S. Alph. n. 829).

2) Quod ad Missas neopresbyteris injunctas attinet, sola Missarum forma, non applicatio indicitur, ita ut sine ulla dubitatione stipendium pro illis accipi possit: neque prius dicendae sunt, quam occurrat dies, in quo secundum rubricas Missam votivam celebrari licet. Id autem certum est, si ante ejusmodi diem occurrat sive festum Pentecostes, sive festum aliquod B. Mariae Virg., per Missam illam festivam satisfieri oneri injuncto celebrandi Missam de Spiritu Sancto, aut de B. Maria Virg.

3) „Nocturnus talis diei“, qui injungitur subdiaconis et diaconis, ex Resp. S. Congr. 11. Aug. 1860 in *Granat.*, sumendus est, nisi aliud exprimat Episcopus, *Nocturnus ferialis* illius diei, in quo fit ordinatio, i. e. 12 psalmi cum suis Antiphonis et Lectionibus, aut si in Dominica fit, *primus Nocturnus Dominicae*: vide *Analecta Juris Pont.* anni 1861 col. 351.

Reliqua, quae obligationes per ordines assumptas spectant, sequenti jam capite breviter exponenda esse duxi.

⁶⁰⁸ **Appendix.**

Praeter ea, quae ex communi doctrina de sacramentis intelliguntur, gravia peccata, quae in collatione et in susceptione ordinum occurrere possint, sunt praecipue haec:

1. ordinatio candidati vel irregularitate vel censurâ affecti;
2. ordinatio per saltum;
3. ordinum plurium, saltem si uterque sacer est, uno die collatio, sive susceptio, ac generatim ordinatio illegitimo tempore facta;
4. ordinatio sine legitimo titulo sustentationis;
5. ordinatio a ministro illegitimo;
6. ordinatio sine debita vocatione candidati;
7. ordinatio sine voluntate implendi onera ordinibus annexa.

Caput III.

De oneribus et favoribus ordinibus, praecipue sacris, annexis.

Cf. praeter scriptores supra allatos: Craisson l. c. n. 2051—2453, Coll. Lac. in omnibus fere conciliis provinc., Phillips *Lehrbuch des Kirchenr.* §§ 158—170.

Articulus I.

De obligationibus clericorum communibus.

Pleraque, quae hîc tractantur, clericos in sacris constitutos et ⁶⁰⁹ quoslibet beneficiatos et religiosos spectant, non ita clericos, qui sine alio statu in solis minoribus ordinibus constituti sint. Ceterum id in singulis §§ adnotabimus.

§ 1.

De veste clericali¹ et tonsura.

I. Ad vestem clericalem et tonsuram tenentur per se sub gravi clerici in Sacris constituti, et clerici beneficiati.

II. Quamquam clerici ordinum minorum, quando beneficium ecclesiasticum non possident, non tenentur per se sub ullo rigoroso praecepto ad habitum clericalem; tamen qui tertio admonitus ab Episcopo habitum clericalem (vestem et tonsuram) non assumit, amittit privilegium et fori et canonis (v. infra), S. Alph. l. 6 n. 827.

III. Vestis clericalis, etsi lege communi non est quoad formam plane determinata; tamen communis usus est, ut sit vestis talaris et nigri coloris, quam Episcopus stricte praecipere potest. Cf. Ben. XIV. loc. infra cit. — Ubi autem neque Episcopi praeceptum neque consuetudo vim legis habens ita urgent, et color similis et forma brevior ad talarem accedens tolerari potest.

IV. Etiam pro clericis per se sub gravi obstrictis parvitas materiae admittitur, ad quam determinandam non ad solum temporis spatium, quo aliquis habitum praescriptum deposuerit, sed etiam ad varias circumstantias attendi debet. — Seclusa igitur circumstantia aggravante, Lacroix l. 1 n. 672 spatium 4 vel 6 dierum saltem pro materia levi habet, idque ex multorum auctoritate confirmat. — De sola autem tonsura si sermo est, tempus multo longius ad gravem materiam requiritur.

V. Ut sine culpa clericalis habitus totaliter dimittatur, *gravis causa* requiritur, ut imminens persecutio, transitus per loca infidelium seu haereticorum cum periculo gravis injuriae: nisi forte legitima dispensatio causas illas latius nonnihil extendit.

¹ Quinque prioribus saeculis clericalis vestis propria non videtur exstitisse; attamen a saeculo sexto et deinceps apparet discrimen inter vestitum laicorum et clericorum; posteriores veste oblonga utebantur, imo in compluribus conciliis ejus usus praescribatur. Cf. Bened. XIV. *de syn. dioec.* lib. 11. cap. 8.

⁶¹⁰ **Explicatio.** Nota ad I: Trid. sess. 14 c. 6 *de ref.* dicit: „oportet clericos vestes proprio ordini congruentes semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant“.

Cf. etiam Sixti V. Constitutionem „*Cum Sacrosanctae*“ 9. Jan. 1588 de clericis beneficiatis. De reliquis igitur consuetudo legem aliter interpretata est.

Ad II. Poenae aliae, quae a lege indicantur contra eos, qui habitum non deferunt, ferendae sententiae sunt.

Ad III. Facilius permittitur vestis brevior, modo tamen clericum a laico omnino distinguat, in itinere; at videnda est semper loci consuetudo.

Ad IV. 1. Certe grave peccatum est:

1) dimittere habitum ex contemptu;

2) dimittere habitum cum scandalo aliorum, ut, si quis clericus publice personatus incedat;

3) dimittere habitum ad pravam finem, quo liberius peccari possit;

4) sola negligentia si accidit, debet aut notabile tempus adesse, aut notabilis discrepantia ab habitu clericali consueto: notabilis enim ejusmodi excessus sive quoad tempus sive quoad formam pro quadam temeritate contra ecclesiasticam legem habetur. — Vide Conc. Trid. l. c. cap. 6. Quando autem ille notabilis excessus temeritatem redolens ideoque graviter peccaminosus adsit, morali aestimationi diversarum circumstantiarum relinqui debet. Cf. Laym. l. 5 tr. 9 c. 12 n. 3 et Tamb. *de ord.* (l. 7 de sacram.) c. 2 § 6 n. 16 sqq.

2. Circa tonsuram multo mitius theologi loquuntur. Plerique pro materia gravi ratione diuturnitatis habent spatium integri anni: v. S. Alph. l. 6 n. 820, Gury-Baller. II. n. 48; ex Tamb. l. c. autem concludere licet, complures auctores ne id quidem pro gravi materia habere, si clericus de cetero clericali habitu incedat.

§ 2.

De prohibitis artibus et officiis.

Punctum I.

De negotiatione.

⁶¹¹ I. Negotiatio interdicitur clericis in sacris constitutis, beneficiatis, omnibus religiosis etiam laicis: ita ut neque per se neque per alterum, nec pro se, nec pro altero negotiari possint. Cf. Mazzotta tract. III. disp. 3 Q. 1 cap. 3, S. Alph. l. 3 (al. 4) n. 831 sqq., Scavini IV. n. 93. — Canonicas sanctiones v. praeter alias Ben. XIV. „*Apostolicae*“ 25. Febr. 1741.

II. Nomine negotiationis intelligitur rem ex intentione eam non mutatam cum lucro vendendi emere et postea vendere: ad quam accedit venditio rei, in qua mutatio quidem fit, sed ipsa mutatio per modum emptionis, ita ut res mutetur per labores eorum, qui ad hoc pretio conducantur, idque ex intentione lucri: v. S. Alph. l. 3 (4) n. 381, Craisson n. 2067.

III. Haec prohibitio gravis est: quamquam materiae parvitatem admittit.

Uberior explicatio. Nota ad I. 1. Necessitatis causa, sc. ad se suosque alendos secundum status decentiam, permitti potest negotiatio: S. Alph. n. 837. Ut autem negotiatio, quae fit necessitatis causa, aut quae devolvitur ad clericum v. g. per haereditatem, continuari possit, etsi per alterum, requiritur concessio Episcopi, si agitur de hac re extra Italiam, concessio vero S. Congr. Conc. sive Sedis Apostolicae, si intra Italiam: vide Bened. XIV. ibidem, Clem. XIII. „*Cum primum*“ 27. Sept. 1759, confer S. Alph. n. 833.

2. Alias autem non admittitur negotiatio, etsi pro causa pia fiat: extra condiciones igitur determinatas licentia S. Sedis ut necessaria ubique requiritur.

Ad II. 1. *Negotiatio non est:* 1) vendere fructus ex agris propriis⁶¹² collectos; 2) emere pecora, eaque in propriis praediis saginata vendere, aut alere greges, ut foetus, lana etc. vendantur; 3) artem proprio statui convenientem exercere, et opera vendere; 4) emere fructus et animalia iis saginata vendere, quum proprii potius labores ad lucrum capiendum vendantur, quam res non mutatae; 5) emere ad proprios usus, etiam large, et postea, quae supersunt, vendere: imo quum pretium crescit, etiam ex industria parcius utendo res venditionis causa conservare.

2. *Negotiatio est,* aut ei tamquam prohibita actio aequiparatur: 1) pecora in alienis agris seu pascuis conductis saginare, et saginata vendere, quum proprius labor non intercedat; 2) agros alienos conducere et fructus eorum vendere: v. S. Alph. n. 834 ex antiqua prohibitione, Craisson n. 2071; 3) similiter fructus, v. g. uvas emere, et ex iis per operarios conductos vinum facere, quod cum lucro vendatur: Lugo *de just.* d. 26 n. 34; 4) dein negotiationi comparatur quaelibet diversarum rerum ex materia coempta fabricatio, quae fit per operarios conductos; ideoque etiam per modum „societatis“ in sola fabricatione industriali partem habere; 5) eodem modo negotiationi clericis interdictae comparatur haberi seu emi ejusmodi fabricationis participationem per eas, quas vocant „actiones“, aut emi ejusmodi chirographa, vi quorum jus habeatur ad lucrum annuum mutabile („*Dividende*“) ex lucrosa institutione vel associatione hauriendum: sed quando finis associationis non ipsa negotiatio est, facilius datur Episcopis potestas, qua clericis suis participationem per *actiones* emendas permittere valeant¹.

¹ Exstat hac in re decretum S. C. Concilii d. d. 30. Jan. 1846 ad Quaesitum Episcopi Castellani, num liceret clericis suis per „actiones“ partem habere associationis (en commandite), cujus finis erat argentariam facere: quod quum nimis evidenter esset negotiationem exercere, quamquam per interpositas personas, S. Congr. respondit omnino: *Non licere*, ut videre est apud Bizzarri *Collectanea ad usum secretariae S. C. C.* pag. 582. Inde quidem deduci nondum potest, idem dicendum esse de omnibus associationibus, quarum membra vel „actionum“ possessores quotannis lucrum mutabile inter se dividendum recipiunt. At ex ipsa re, ut supra sub n. 4) dixi, colligitur, adesse, etsi non negotiationem strictam, tamen negotiationis speciem aequivalenter; atque ita supponitur in posterioribus decretis Romanis, ejusmodi participationem clericis sacrorum ordinum vel beneficiatis et religiosis *per se* esse interdictam. Nihilominus die 1. Aprilis 1857 S. Officium viam indicavit, qua clerici aliquam ejusmodi licentiam impetrare possent: „*Sanctissimus concedit facultates Episcopis communicandas per S. Congregationem Episc. permittendi ecclesiasticis, ut accipiant actiones viae ferreae de propria pecunia tantum.*“ (Ita Del Vecchio t. 1 n. 254.)

NB. Ex se autem jam videtur licitum esse emere chirographa, vi quorum quotannis certa et fixa summa pecuniae per modum censûs seu annuae usurae percipiatur: etsi ii, qui pecuniam recipiunt aut colligunt, sive re sive fictione juridica, veram negotiationem faciunt. Nam si fixa summa quotannis solvitur, non videtur ex parte ejus, qui talem summam percipiendi jus emit, aliud fieri, quam quod facit, qui pecuniam suam pro usura alteri tradit: quod hodie non potest pro negotiatione haberi.

Si quis vero diversa chirographa (Actienpapiere) emat hac intentione, ut ea postea suo lucro damnove iterum vendat: certo negotiationem clericis illicitam exerceat ipsis istis chirographis.

Ad III. Aliquoties tantum negotiationem non turpem, neque in magna quantitate facere, censetur leve peccatum: S. Alph. n. 381; ita semel in magna, sed non enormi quantitate negotiationem facere, plerumque veniale est ex probabili S. Alphonsi (ibid.) cum Cajetani et aliorum opinione: at hoc trahi nequit ad missionarios, de quibus loquuntur Constitutiones SS. Pontificum et decretum S. Officii jussu Pii IX. 4. Dec. 1872 renovatum: cf. infra de censuris, excomm. non reservat. § 5.

Punctum II.

De non exercenda arte medica.

613 I. Exercitium chirurgiae, seu medicae artis cum incisione aut adustione — excepto casu necessitatis, quo alius peritus non adsit — saltem clericis in sacris constitutis, beneficiatis, et quibuscunque religiosis certo interdicitur: v. c. „Sententiam“, „Ne clerici, vel monachi“; decretal. l. 3 tit. 50 c. 9. Cf. S. Alph. l. 7 n. 384 et infra de irregularitate n. 1017.

II. Quamquam multi scriptores idem dicunt de quocunque medicae artis exercitio — nisi fiat erga pauperes aut propinquos —: tamen revera, aliis scriptoribus consentientibus, de hac prohibitione non constat; siquidem textus juris can., qui afferuntur, solum prohibent, quominus clerici ordinum sacrorum, beneficiati, religiosi addiscant artem medicam aut leges civiles.

Videlicet severiorem sententiam tenent Schmalzgrueber in III. decret. t. 1 § 1 n. 46 cum Sylv., Suarez de censur., Sanch., Pellizar., Pirhing, Wiestner, Reiffenstuel, Bened. XIV. de syn. dioec. l. 13 c. 10 n. 5 sqq. — Et quamquam Schmalzgrueber cum aliis in ea ratione insistit, quod negotia saecularia generatim clericis interdican- tur, id tamen non probat, quodlibet medicae artis exercitium clericis peritis prohiberi, vel eos dispensatione Sedis Apostolicae indigere.

Recte igitur recentiores scriptores, ut Scavini, Craisson n. 2062 docent, prohibitionem per se non existere.

III. Nihilominus Episcopis jus competere interdicens, si id judicaverint expedire, 1) omnis medicae artis exercitium, 2) idque relate ad quoslibet clericos etiam ordinum minorum clericalem vitam agentes, satis colligitur ex recentioribus Conc. provinc. Cf. Baltimor. IX. et Baltim. plenar. II. Collect. Lac. t. III. col. 180 et 443.

Punctum III.

De aliis artibus vel officiis.

I. Ratione indecentiae ipsius rei prohibentur omnibus clericis ea, 614 quae eorum statum dedecent, ut: ars macellaria, tabernaria, jocularia etc. Cf. Scavini t. I. n. 4. 479, S. Alph. l. 4 n. 189.

II. Ratione cujusdam cum statu mansuetudine repugnantiae clericis sacrorum ordinum, religiosi (et ex parte beneficiati) non licet: a) judicem agere in causa sanguinis; b) militiam suscipere; c) armatis incedere seclusa necessitate: quae ex se sub gravi prohibentur; nisi quod ultimum parvitatem materiae admittere fatendum est. Cf. Scavini l. c. n. 481, Ben. XIV. notif. 101.

III. Ratione implicatae curae clericis ordinum sacrorum etc., ut supra, 1. non licet officium agere: tutoris, curatoris, procuratoris, administratoris bonorum, nec quodvis ministerium publicum, ex quo obligentur ad reddendas rationes de justitia aut de bonis administratis: neque advocati, notarii etc. in curia saeculari.

2. Licebit tamen tutorem vel curatorem agere eorum, qui clerico proxime cognati sunt; etiam suscipere administrationem bonorum causae piae, procurationem pro persona privata indigenti; atque etiam causam propriam, suae ecclesiae, personae propinquae usque ad quartum gradum in saeculari iudicio defendendam suscipere.

3. Administrationem bonorum alienorum, seu procurationem suscipere lucri causa ad decentiorem sustentationem propriam vel suorum, clerico peccato mortali non vertitur, nisi propria ministeria negligat. S. Alph. l. 3 n. 358 in fine. — Canonicae leges, quando graviter puniunt ejusmodi officia a clerico suscepta, loquuntur de iis, qui „officio clericali neglecto, fluctibus saeculi se immergunt“ c. „Sed nec“ decretal. l. 3 tit. 50 cap. 4.

§ 3.

De prohibitis ludis animique relaxationibus.

Punctum I.

De venatione.

I. Venatio quamquam Concilio Lat. IV can. 15 „universis 615 clericis“ interdicitur, tamen hodie vix alios haec prohibitio adstringit, nisi clericos sacrorum ordinum, quoslibet religiosos.

II. Sub gravi prohibitione sola „clamorosa“ venatio prohibita censetur, idque si pluries fiat, et cum scandalo aut magnis expensis conjuncta, S. Alph. l. 4 n. 606: pro religiosi tamen facilius scandalum adesse censetur: alioqui manet peccatum veniale, nisi severior prohibitio particularis accessit.

III. Venatio quieta, quae fiat laqueis, retibus, imo etiam sclopeto, sed cum uno alterove tantum cane sine magno strepitu, non censetur

ex se prohibita, adeoque omni culpa vacat, si fit raro, moderate, sine scandalo: S. Alph. ib. Quamquam Episcopus etiam talem venationem prohibere potest. V. etiam Craisson n. 2072—2078.

Punctum II.

De frequentatione theatri et tabernae.

616 I. Spectaculis publicis interesse communiter pro gravi scandalo habetur et gravi indecentia statui clericali illata, saltem si agitur de clericis sacrorum ordinum: adde periculum pro morum honestate.

Imo post Trid. (v. sess. 22 cap. 1 *de ref.*), teste Benedicto XIV. *de syn. dioec.* l. 11 c. 10, synodi provinciales et dioecesanæ consueverunt sub gravi obedientiae praecepto, vel etiam poena gravi addita talem spectaculorum scenicorum frequentationem prorsus prohibere.

II. Idem dici debet, imo sub aliquo respectu magis etiam, si clericus ordinis sacri choreis saltando intersit: v. Scavini I. n. 471.

III. Relate ad tabernas et popinas frequentandas Conc. Later. IV. habet: „Tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti.“

Quare indiscriminatim cum aliis clericis sacrorum ordinum in tabernis versari, est res per se graviter indecens; idque multo magis, si cum aliis minus honeste jocentur, aut bibendo temperantiam — etsi non ex se graviter — laedant.

Verum quidem est, si omnia honeste agantur, aliquorum locorum consuetudinem posse, ubi sit, indecentiam multum diminuere, ita ut nolim statim mortalis peccati id incusare; minus etiam, si clerici ibi in cubiculum separatum conveniant — quod si ex rationabili causa fiat, in se peccaminosum esse non videtur, ubi scandalum nullum creatur. Nihilominus, quum abusus facile accedat, fieri potest, ut vel loci consuetudo vel lex Episcopi quamlibet cauponae frequentationem severius prohibeat. Cf. hac de re statuta quam plurima in Coll. Lac. t. III. *in indice* ad vocem „sacerdos“ n. 70.

Punctum III.

De ludis aleatoriis.

617 I. Canonicis sanctionibus antiquis (v. Conc. Later. IV. can. 16, Trid. sess. 22) prohibetur: „Clerici ad aleas et taxillis non ludant, nec huiusmodi ludis intersint“: quam prohibitionem consuetudo et praxis multum temperavit.

Imo pro aliqua norma hodiernae legis capienda juvat inspicere verba Concil. Baltim. plenar. II. tit. III. cap. 6 n. 154 (v. Coll. Lac. t. III. col. 443): „Nonnulli sunt ludi, qui licet privatim et domi fiant, clericum tamen dedecent. Alii sunt, in quibus aleae quidem et chartae, quas vocant, pictae adhibentur; verum quatenus animum honeste recreare et oblectare possint, a sacris canonibus non vetantur. Ludos igitur clericus fugiat illicitos; licitis sic utatur, ut ne per excessum aut scandalum illiciti fiant.“

II. Quare prorsus assentiri possumus S^o Alph. l. 3 (al. 4) n. 900, falso confundi ludos mixtos cum aleatoriis seu merae sortis; priores

non esse clericis illicitos, nisi extrinsecus ratio peccati accedat, posse tamen etiam eos facilius venialiter malos evadere.

Praecipue igitur spectandam esse 1) rationem scandali, maxime coram laicis, 2) dissipationem pecuniae forte expositae, 3) jacturam temporis cum sacri ministerii vel officii neglectu.

III. Porro apud eundem S. Doctorem n. 896—899 habes: ut clerici saeculares ordinum sacrorum aut beneficiati ludo aleatorio *graviter* peccent, praeciso scandalo, — quod in publico aleatore lucri causa ludente aderit —, requiri, ut aut 1) frequenter ludant cum magna pecuniae jactura, aut 2) frequenter et diu: non autem peccare graviter eos qui raro, moderate et privatim aleis ludant, imo ne venialiter quidem, si recreationis justae gratia id fiat, in loco, ubi canones non tam rigide observentur, — quod multo magis de ludis mixtis dici debet.

IV. Quoad Episcopos autem, et quoad religiosos „strictioris observantiae“ S. Alph. ib. multo severius loquitur circa ludum aleatorium cum pecuniae expositione etiam semel tantum exercendum et circa ludi mixti frequentiam.

Gravitas autem peccati, quod occurrat, aestimari debet 1) e vigente prohibitione sive vi legis particularis, 2) e scandalo, 3) e periculo relaxandi disciplinam religiosam vigentem, 4) e neglectu officiorum vel gravi temporis jactura: praeterquam quod paupertas laedi potest: quare ipse rigor S. Doctoris videtur nonnihil temperandus esse.

V. Quod ergo additur „nec huiusmodi ludis intersint“, multo rarius sub gravi obligat. S. Alph. n. 903 dicit, mortaliter ab eo peccari, qui a) causa sit ludi mortaliter peccaminosi; b) aut negligat, quando debeat corrigere lusores; c) aut de ludo, quatenus mortaliter peccaminosus sit, sibi complaceat; d) aut propter singularem statum sui decentiae laesionem assistendo scandalo sit.

§ 4.

De coelibatu ejusque custodia.

I. In Ecclesia latina¹ indubitata lex est, ut clerici a primo ordine⁶¹⁸ sacro, sc. subdiaconatu, perfectam castitatem servare debeant. V. Trid. sess. 24 can. 9 et Pontificale *de ordin. subdiaconi* ab initio.

II. Quae obligatio non solum ut aliae leges obligat, sed simul *per modum voti* clericos adstringit atque *consecrationis*.

¹ Legem coelibatus non eodem modo in orientali atque in occidentali Ecclesia servari, notum est. Apud Graecos, qui ante sacros ordines uxorem duxit, in illo matrimonio, dum vixerit uxor, potest manere, nisi factus fuerit Episcopus. Quam antiqua autem sit, ita ut ad Apostolorum usque tempora ascendat, perfecti coelibatus lex vel consuetudo, vide apud Phillips *Lehrbuch des Kirchenrechts* § 70 et Bickell *de Coelibatus institutione apostolica in libell. Oenipont.* t. 2 pag. 26 sqq. et t. 3 pag. 792 sqq. S. Gregorius M. in Romana Ecclesia ab ipso subdiaconatu exegit castitatis promissionem; quae disciplina mox ab aliis ecclesiis recepta est: zelosissimos autem coelibatus propugnatores et restitutores fuisse S. Greg. VII. atque S. Petrum Damianum, nemo est qui ignoret.

III. Quare quaelibet castitatis laesio, etiam solis internis peccatis, rationem sacrilegii et laesi voti habet.

IV. Nec juvat, aliquem fortasse coelibatûs obligationem nescivisse; nam qui adulta aetate libere ordines sacros suscipiat, in tali ignorantia versari vix potest; neque eam potest Ecclesia attendere; quare nihilominus lege ecclesiasticâ adstringeretur, idque ex motivo religionis per modum voti sive emissi sive emittendi. Qui vero ante usum rationis sacrilege ordinatus sit, ei post annos pubertatis et coelibatûs cognitionem electio datur aut redeundi ad statum laicalem sine ullo ordinis exercitio, aut cum observatione coelibatûs in exercitio ordinis manendi. Idem dic de eo, qui 'ex gravi metu' ordines susceperit, modo ne postea remoto metu ordinationem ratihabuerit. S. Alph. l. 6 n. 811. Tutius tamen est petere dispensationem; imo id plerumque necessarium est.

V. Vir conjugatus ordines suscipere nequit, nisi consentiente uxore et castitatem vovente, idque tum saltem in monasterio monialium quando vir Episcopus fit, aut quando religiosus fit neque uxor jam senex est extra omnem suspicionem posita. De quo cf. *Decretal.* l. 3 tit. 32 cap. 4—6. At cf. etiam infra n. 710 et 712.

VI. Ad majorem castitatis custodiam leges ecclesiasticae interdixerunt clericis, ne cum mulieribus in eadem domo habitarent:

Decretal. lib. 3 tit. 2 c. 9, *A nobis*: „Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale foedus nil permittit saevi criminis suspicari.“

619 **Uerior explicatio.** 1. Dissensus quidem est inter theologos, utrum obligatio coelibatûs ex sola lege ecclesiastica, an simul ex voto oriatur; cf. S. Alph. l. 6 n. 809, Gury-Ballerini II. 41, Laurin *der Coelibat der Geistlichen nach kanonischem Recht*; nam legem ecclesiasticam existere, nemo est qui dubitet; ac sunt perpauci, qui ad ipsam legem *divinam* provocent, perperam id quidem, ut et praxis orientalis Ecclesiae ostendit, atque dispensatio a Summis Pontificibus ex gravissima causa aliquando facta (cf. quae dicta sunt de voto), et Trident. sess. 24 can. 9 satis innuunt.

2. Verum intercedere etiam voti obligationem, ex declaratione Bonifacii VIII., *decret.* l. 3 t. 15 in 6. plane habetur: „... illud solum votum debere dici solemne, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut professionem factam .. (religiosam).“ Idem ut notum supponit Benedictus XIV. in Constit. „*Inter praeteritos*“, ubi § 41 poenitentiariorum negat habere facultatem dispensandi „in votis solemnibus castitatis etc. et in solemnibus religiosa professione sive in ordinum sacrorum susceptione emissis“.

3. Haec sententia, quae ex voto immediate repetit castitatis obligationem, melius evitat omnes difficultates, quas contra sacrilegii malitiam aliquis moveri possit quoad peccata mere interna: quibus tamen sacrilegii reatum inesse, nemo ausus fuerit aut possit negare.

4. Quod autem aliqui, etiam nostra aetate, voti obligationem propterea prorsus excludere volunt, quia sacri ordinis candidati non jam interrogentur, neque promittant coelibatum; id nititur in neglecta distinctione inter

promissionem expressam et tacitam. Nam si hanc distinctionem adhibeas, facile explices, quomodo voti obligatio existat etiam in eo, qui expresse non voverit, imo qui de voto emittendo ne cogitaverit quidem expresse. Nam candidatus ordinis sacri de obligatione coelibatûs ex religionis motivo suscipienda sane instruitur, neque in ea suscipienda aut non suscipienda aliter liber est, nisi quatenus liber est in suscipiendo ordine. Quare si accedit ad ordinem sacrum suscipiendum, eo ipso se in honorem Dei castitatem servaturum tacite promittit coram Ecclesia; scit enim, hunc accessum ab Ecclesia pro promissione, eaque quasi onerosa, haberi, siquidem sub hac conditione Ecclesia eum assumit in numerum sacrorum ministrorum. Quo fit, ut, si quis forte contrariam mentem in accessu ad sacros ordines habeat, mendacem et fictam promissionem faciat, quae eum nihilominus liget similiter, ac si veram promissionem fecerit; proin sacrilegii reatum a laesa castitate tam parum excutere potest, quam sacrum sui statûs characterem pro libitu suo deponere.

Ad VI. Illa prohibitio circa cohabitationem cum mulieribus a primis temporibus Ecclesiae jam facta saepiusque renovata est. Attamen lex

1. admisit per se proxime cognatas (in primo et secundo gradu consanguineas, et affines primi gradûs);

2. facilius etiam admisit famulas provectoris aetatis: hodie a multis synodis statuitur, ne admittantur ancillae infra aetatem 40 annorum;

3. ubi ejusmodi prohibitiones non existunt aut non urgentur, legis graviter violatae non tam facile accusari potest clericus, attamen ipsa lex naturalis dictat, ut omnis occasio, imo omnia, quae aliis sint minori aedificationi, removeantur; atque in ipsis admittendis cognatis ratio sacerdotum hospitem haberi debet. — Cf. Craisson 2090—2100.

§ 5.

De divini Officii seu Breviarii recitatione.

Punctum I.

De obligatione ejusque gravitate.

I. Officium divinum, quod vocatur etiam officium ecclesiasticum⁶²⁰ vel canonicum, breviarium, horae canonicae, est certa precandi formula ex psalmis et lectionibus S. Scripturae atque SS. Patrum praecipue composita, quam quotidie secundum praescriptam formam sacri ministri persolvere debent nomine Ecclesiae, sive in choro collecti, sive privatim pro se quisque; semper tamen rationem publicae orationis habet, quum a persona publice deputata Deo offeratur, atque vim impetratoriam non ex sola persona privata recitante, sed ex dignitate totius Ecclesiae, a qua sacer minister deputatus est, desumit. Cf. Suarez *de orat.* lib. 4 cap. 1.

Constat autem officio nocturno et diurno. Officium nocturnum comprehendit, prout diversum est officium, unum aut tres, *Nocturnos* et *Laudes*; officium diurnum presse sumptum (late enim sumitur officium *totum* pro officio diurno, i. e. unius diei) distinguitur in *parvas horas*, sc. Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, et in *Vesperas* et *Completorium*.